

Vroege geslachtsrijpheid bij Fuut *Podiceps cristatus*

Tijdens de nestinventarisatie van de Fuut in Amsterdam in 1983 viel een broedgeval in de Nieuwe Prinsengracht om twee redenen op: (1) het was een nieuwe vestiging en (2) het betrof één van de broedpogingen op een vlot, dat bovendien tegen een woonboot lag (zie foto).

Rond 15 april werd het eerste ei gelegd. Op 20 april was het legsel compleet (4 eieren). Tot 18 mei werd er gebroed en werden geen onregelmatigheden geconstateerd. Op die dag werd mij gemeld dat één van de Futen dood op het nest lag. De vogel werd tezamen met de twee resterende eieren verzameld. Volgens de bewoners van de woonboot was het legsel enige dagen tevoren nog voltallig. De eieren bevatten vrijwel volgroeide embryo's. De dode Fuut, die bij sectie het vrouwtje bleek te zijn, verkeerde in slechte conditie en was mager (gewicht 605 g). Volgens leeftijdskenmerken van Kop (1971) betrof het een vogel die het jaar tevoren geboren was (grote vleugeldekveren zonder wit, achterkant tarsus niet gespleten).

Uitgaande van de omstandigheid dat meestal de eerste jongen in Amsterdam begin april uitkomen (hetgeen landelijk gezien aan de vroege kant is), was de vogel hoogstens 12½ maand oud toen deze begon met leggen. Volgens Cramp & Simmons (1977) broedt de Fuut gewoonlijk niet in het tweede kalenderjaar. Deze vogel begon dus gezien haar leeftijd al vroeg met broeden.

Summary

Early maturity of Great Crested Grebe Podiceps cristatus

A female Great Crested Grebe was found breeding in April of its second calendar year. This bird was found dead on the nest four weeks after laying. Age was based on the colouration of the greater wing coverts (white lacking) and the hind rim of the tarsus (not serrated).

Literatuur

CRAMP S. & SIMMONS K. E. L. (eds) 1977. The birds of

Fuut op het nest, mei 1983, Nieuwe Prinsengracht, Amsterdam (Egon Kraak). *Great Crested Grebe Podiceps cristatus on its nest in Amsterdam*.

the Western Palearctic, 1. Oxford University Press, Oxford.

KOP P. P. A. M. 1971. Some notes on the moult and age determination in the Great Crested Grebe. *Ardea* 59: 56-60.

E. M. Kraak, Wijsmullerstraat 44, 1058 JK Amsterdam

Waarneming van een oostelijke Rietgans *Anser fabalis*

Op 18 januari 1982 foerageerden in de polders Essenbosch en Het Broek bij Maurik (Gld) 700 Kolganzen *Anser albifrons* en 1280 Rietganzen (840 van de taigavorm *fabalis*, 440 van de toendravorm *rossicus*). Tussen deze ganzen bevond zich een Rietgans die door vorm, kleur en tekening van de snavel, de lange hals en het grote formaat onmiddellijk opviel. De vogel hield zich op tussen „Taigarietganzen” aan de rand van de groep. Het was een grote gans, groter en zwaarder gebouwd dan de Europese Taigarietganzen. Het verenkleed was overwegend licht grijsbruin, wat lichter dan de meeste omringende Rietganzen, met weinig uitgesproken lichte veerranden op bovenvleugels en flanken. Het meest opvallend aan deze vogel waren de erg grote snavel en de buitengewoon lange hals. De snavel was geheel zwart, behoudens een kleine oranjegele band direct achter de nagel, aanzienlijk langer dan die van Europese Taigarietganzen en ook duidelijk hoger „aangezet”. Hierdoor werd de indruk gewekt dat het voorhoofd in een vloeiende lijn overging in de bovensnavel. De ondersnavel was nauwelijks uitgebogen, waardoor de snavel als geheel een rechte indruk maakte. Qua vorm en formaat deed de snavel denken aan die van de Zwaangans *Anser cygnoides*. De vogel gedroeg zich als eenling en zocht geen aansluiting bij andere Rietganzen. Ganzen die enige gelijkenis met deze vogel vertoonden waren in de groep niet aanwezig. De waarnemingen werden verricht tussen 15.00 en 15.30 uur bij helder zonnig weer en zon in de rug, met een 40 × 60-Hensold Dyalite telescoop en een 8 × 56-Zeiss kijker. De afstand bedroeg minder dan 100 meter. Bij latere bezoeken aan dit gebied en aan pleisterplaatsen in de omgeving kon deze vogel niet meer teruggevonden worden.

Aan de hand van de genoteerde gegevens kan worden geconstateerd dat de waargenomen vo-

gel de kenmerken van de Oostsiberische taigavorm *middendorffii* vertoonde. Geen enkel ander ras van de Rietgans heeft een zo lange, rechte en vrijwel geheel zwarte snavel. Daarbij komt dat de vogel zeer groot was en de hals veel langer dan bij de in Europa voorkomende ondersoorten. Het vrij uniform grijsbruine verenkleed is een aanwijzing dat het om een onvolwassen vogel ging.

Afbeeldingen van oostelijke rietgans-rassen komen in de literatuur weinig voor. Delacour (1954) geeft een plaat waarop de diverse rassen staan afgebeeld en Todd (1979) geeft een afbeelding van *middendorffii* waarop vooral de markante snavel goed tot uitdrukking komt. Daarnaast beschikte ik over foto's van *middendorffii* uit het overwinteringsgebied in Japan, welke mij door Mariko Otsu ter hand werden gesteld (zie foto in *Vogels* 3: 241). Uit deze documentatie bleek dat de vogel van Maurik de kenmerken van de ondersoort *middendorffii* vertoonde.

Het lijkt niet zo waarschijnlijk dat een Rietgans van een zo oostelijke herkomst naar Nederland afdwaalt. Het broedgebied van *middendorffii* ligt immers in Oost-Siberië en het overwinteringsgebied vooral in Korea en Japan. Van de Rietganzen die in de taiga van Midden-Siberië broeden is echter maar weinig bekend. Populaties welke gelijken op *middendorffii*, zouden plaatselijk kunnen broeden tot aan de Jenisei. Individuen van deze populaties komen gedurende de noordwaarts gerichte ruitrek in de nazomer mogelijk in contact met oostelijke populaties van *rossicus* (de ondersoort die ook bij ons voorkomt). Er zou dan aansluiting bij groepen van deze ondersoort kunnen plaatsvinden. Ogilvie (1978) wijst op een dergelijke mogelijkheid. Gezien de hechte familieband en de grote plaatstrouw van ganzen aan broed-, rui- en overwinteringsgebied en het schaarse voorkomen van *middendorffii* in Siberië zullen vogels van deze ondersoort slechts bij toeval in West-Europa verzeld raken.

Dankzegging. Ik ben Mariko Otsu zeer erkentelijk voor het beschikbaar stellen van uitgebreid fotomateriaal van zowel *middendorffii* als *serrirostris* uit Japan.

Summary

Record of an eastern Bean Goose Anser fabalis

On 18 January 1982 a remarkable Bean Goose was seen near Maurik (Gelderland) in a flock 700 White-fronted Geese *Anser albifrons* and 1280 Bean Geese. It was a large bird with a long and straight, mostly black bill and a very long neck. It is thought to be a first-year bird. The bird showed the characters of the eastern subspecies *middendorffii*.

Literatuur

- DELACOUR J. 1954. The waterfowl of the world. Country Life, London.
 OGILVIE M. A. 1978. Wild geese. Poyser, Berkhamsted.
 TODD F. S. 1979. Waterfowl: ducks, geese and swans. Sea World Press, San Diego.

L. M. J. van den Bergh, Middelveld 114, 6651 GX Druten

Nachtzwaluw *Caprimulgus europaeus* op Flakkee

Op 31 augustus, 8 en 11 september 1981 zag ik tussen 10 en 16 uur een Nachtzwaluw in vrouwenkleding in Het Groote Gat nabij Ooltgensplaat (ZH). Het Groote Gat (7 ha) is een moerasgebied dat vlak achter de zeedijk ligt en omgeven is door akkers. Op 8 september was de vogel vanaf een tak in een dode populier *Populus* spec. aan het jagen. Hier werd ook een in de vlucht gevangen insect (waarschijnlijk een vlinder) verorberd. De waarnemingen hebben vermoedelijk betrekking op hetzelfde exemplaar, aangezien geen verschillen in verenkleed werden waargenomen.

De Nachtzwaluw is in Nederland een schaarse broedvogel van de zandgronden (Bijlsma 1979). Daarbuiten wordt de soort alleen tijdens de trek gezien. Schlegel (1969) vermeldt dat Nachtzwaluwen op de trek graag vijvers bezoeken. Dit sluit aan bij de waarneming in Het Groote Gat. Nachtzwaluwen zijn gewoonlijk overdag niet actief (Glutz von Blotzheim & Bauer 1980). De waargenomen Nachtzwaluw was dat wel en foerageerde zelfs. Mogelijk is de vogel telkens opgejaagd en daardoor actief geworden. Dit geval maakt aannemelijk dat deze soort de herfsttrek voor meerdere dagen kan onderbreken.

Summary

Nightjar Caprimulgus europaeus on Flakkee

On 31 August, 8 and 11 September 1981 a Nightjar (female plumage), most probably the same bird, was seen in a little marsh near Ooltgensplaat (Zuid-Holland). The bird fed by day.

Literatuur

- BIJLSMA R. 1979. Nachtzwaluw *Caprimulgus europaeus*. In R. M. TEIXEIRA, Atlas van de Neder-